

Astrid Thors

Utvärdering av Projektet Integration på svenska

Är integrationspråket individens,
kommunens eller statens val?

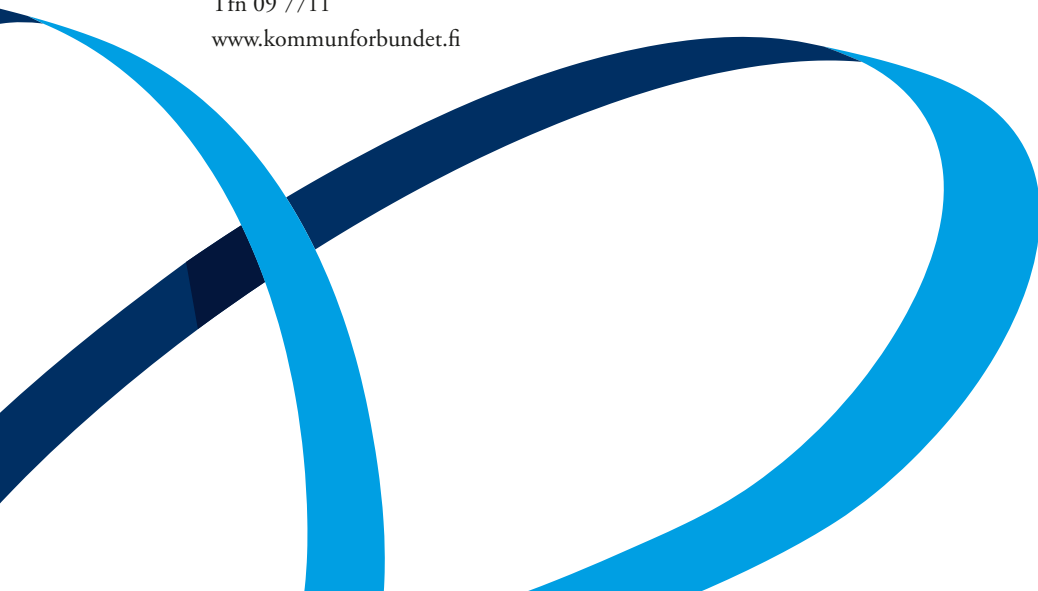

Astrid Thors

Pärmbild: Henri Salonen (2015)

© Finlands Kommunförbund
Helsingfors 2018

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14, 00530 Helsingfors
Tfn 09 7711
www.kommunforbundet.fi

Förford

Det var år 2015 som flykting- och invandringspolitiken förändrades i Europa. 32.500 människor kom över gränsen till Finland mot bara 3.600 personer året innan.

Spekulationerna om en fortsatt massinvandring gick höga i hela Europa. Över Greklands gränser vällde det in nya flyktingar. Bilder på drunknade barn i Medelhavet sköljde över oss. I Finland hårdnade attityderna mot de nyanlända. Brandbomber kastades in i flyktingförläggningar. Många politiker vågade inte gå emot den starka folkopinionen som krävde att de nyanlända skulle skickas hem igen.

Krigen, svälten och nöden utanför Europa hade nu också nått Finland.

Frågan om hur vi skulle ordna integrationen på bästa sätt diskuterades mycket. Att integrera till isolation och arbetslöshet ökar motsättningarna i samhället, det var alla ense om. Likaså var frågan om att integrera på bara finska en självklarhet – i synnerhet i huvudstadsregionen och i egentliga Finland, där myndigheterna automatiskt slussade in alla nyanlända i finskspråkig utbildning utan att notera att det finns en hel värld av svenskspråkiga nätverk och engagemang som kunde tas tillvara.

De finlandssvenska fonderna beslöt då att satsa på integration på svenska. Många integrationsprojekt hade genomförts sedan 1999 då den första integrationslagen infördes, men inget hade uttryckligen tagit fasta på invandrarens möjligheter att välja integrationspråk: finska, svenska eller kanske båda? Med avstamp i de erfarenheter man fått i det stora projektet *Delaktig i Finland*, skapades inom Finlands Kommunförbund det nya projektet *Integration på svenska*. Projektet genomfördes under 2016–2017 då beredningen av den tredje integrationslagen och landskapsreformen var aktuell.

Invandrarkoordinator Liselott Sundbäck stod för ett stort och nydanande jobb i en svår samhällssituation där åsikterna för och emot invandring gick heta.

Vicehäradshövding Astrid Thors kallades till att utvärdera projekthelheten, inte bara projektet i sig utan också andra förslag gällande integrationen i Finland just nu. Eftersom hon tidigare, under åren 2007–2011, varit minister med ansvar för integration, önskade styrgruppen dra nytta av hennes stora insikter i och kännedom om integration, förvaltning och reformer – särskilt ur en språklig synvinkel.

Jag vill varmt tacka Astrid Thors för denna utvärdering. Hon visar på ett övertygande sätt hur viktig den fria bildningen är för integrationsutbildning på svenska. Vi är alla mycket glada över denna grundliga och analyserande

rapport. Jag vill också tacka finansörerna och styrgruppens medlemmar Veronica Granö-Suomalainen och Berndt-Johan Lindström, Svenska Kulturfonden, Johan Aura, Svenska folkskolans vänner och Patrik Lerche, Stiftelsen Tre Smeder. Ett stort tack också till styrgruppens övriga aktiva medlemmar Markus Österlund, Svenska Finlands folkting samt till Erja Horttanainen, Anu Wikman-Immonen och Sandra Bergqvist, Finlands Kommunförbund. Och naturligtvis, Liselott Sundbäck, som med iver och starkt engagemang arbetade med det egentliga projektet som nu, slutligen, har utvärderats.

Helsingfors, januari 2018

Kristina Wikberg
direktör, svenska och internationella ärenden
Finlands Kommunförbund

Innehåll

Förord	3
1 Sammanfattning och de centralaste rekommendationerna.....	6
2 Bakgrund och syfte	9
3 Utvärderingens metoder och termer	11
4 Det utvärderade projektets uppläggning, arbetsätt och synlighet	13
5 Aktiv påverkan, nya initiativ och resultat medan projektet pågick	14
6 Hur omfattande är svensk integrationsutbildning och var ges den?.....	16
7 Planerade åtgärder för integrationsutbildningen och integrationsplanerna	18
8 Finsk, svensk eller tvåspråkig integration?	20
9 Den finlandssvenska skolan.....	21
10 Den tredje sektorn.....	23
11 Arbetsmarknadsfrågor.....	25
12 Vad kommer landskapsreformen att innebära?	27
13 Svensk integration och nya medier	29
14 Den svenska Integrationskoordinatör	30
15 En delegation för svensk integration.....	32
16 En samordnad websida med material om svensk integration	34
17 Tiivistelmä.....	36

1 Sammanfattning och de centralaste rekommendationerna

Alla som intervjuats för utvärderingen och med vilka jag samtalat har enstämigt konstaterat att projektet på en kort tid lyckats utföra väldigt mycket. De svenska integrationsvägarna har blivit synligare, medvetenheten om hur man ska gå tillväga för att få utbildning på svenska har ökat och den offentliga debatten om frågan har varit aktiv. Den offentlighet som skapats bidrar sannolikt till att det finns mera efterfrågan på svensk integration.

Koordinatorn hade redan från början god kännedom om de väsentliga aktörerna och den problematik som skulle utredas, vilket betydde att arbetet och nätverken snabbt kom i igång. Både de nätverksträffar som koordinatören själv ordnat och som hon deltagit i, har upplevts som nyttiga och fyllt ett behov, och fortsättning behövs.

Detta trots att olikheterna mellan de finlandssvenska regionerna tenderar att bli större, just p.g.a. invandringen. Olikheterna betyder också att det knappast finns en enda modell som kan användas för svensk integration, utan olika modeller behövs. På många håll i svenska kommuner i Österbotten är arbetskraftsinvandring vanlig, och då integreras familjerna oftast på svenska; en del av flyktingar och asylsökande får också utbildning i svenska. Däremot är elever med invandrarbakgrund ovanliga i svenska skolor i huvudstadsregionen. Dessutom har omorganiseringar i Helsingfors stad medverkat till att den planerade organisationen för svensk integrering hotar att försvagas betydligt. En helhetsstrategi för den svenska dagvården och skolan i huvudstadsnejden efterlystes.

Betydelsen av vänfamiljer, sociala kontakter och kontakter till det svenska föreningslivet kan inte underskattas för att integrationen på svenska ska lyckas. Men det förefaller vara på väldigt få orter som det finlandssvenska föreningslivet öppnat sig för invandrare; åter här ett problem i huvudstadsregionen där personer som lärt sig svenska efterlyser sådana kontakter tex för att hålla sina svenska kunskaper levande. Kontakt med erfarenhetstalare måste etableras, "expats" engageras och Föreningsfestivalen kanske kan spela en roll.

I mina intervjuer har jag fått belägg för att koordinatören påverkat centralt beredningsarbete som pågått på statligt håll, liksom att synpunkter som finns i slutrapporten säges komma med i lagstiftningsändringar. Till framgången kan ha bidragit att koordinatören var placerad på Kommunförbundet, men likaväl kan ett skickligt nätverkande ha haft betydelse. Men många gånger sägs det ju att "who is in sight, is in mind". Den kommande ändringen av lagstift-

ningen om integration, som till stor del initierats p.g.a. av landskapsreformen torde beakta de förslag som rapporten lagt fram, och förskjutningen av landskapsreformen har till denna del varit gynnsam. Om landskapsreformen och ändringar i arbetskrafts- och integrationsförvaltningen förverkligas ger den en ytterligare orsak till att förstärka koordineringen av den svenska integrationen och skapa nya samarbetsmodeller. Nya möjligheter kan också uppstå för privat arbetsförmedling, t.ex. i Luckans regi, och då kunde det jobbcenter som nämns i rapporten förverkligas. Det har också nämnts att budgeten kanske kan innehålla öronmärkta pengar för informations- och rådgivningspunkter.

Hösten 2017 godkändes i riksdagen ändringar av lagen om den fria bildningen. Dessa ändringar stärker den fria bildningen som egentlig s.k. integrationsutbildning. Eftersom rätt mycket av integrationsutbildningen på svenska givits just inom den fria bildningen är detta ett steg i rätt riktning. Under hösten har också det digitala undervisningsmaterial, som nämns i rapporten, blivit färdigt och väckt relativt stort intresse. Mera undervisningsmaterial för svenska som andra eller främmande språk utarbetas nu, men det råder brist på sådant material. Appar för digitala små ordböcker bör prioriteras inom fondernas och stiftelsernas beviljning.

Nya tekniska möjligheter måste bättre utvecklas för den svenska integrationen och resurser måste satsas på digitala läromedel, på klarspråksnyheter och på det som kan främja distansundervisning. Det är viktigt att utarbeta integrationsmodeller som hjälper eleverna att få insikt också i det andra nationalspråket. Denna typ av utbildning förekommer i praktiken och borde få stöd i anvisningar och riktlinjer från ministerier och Utbildningsstyrelsen. Sammanfattningsvis är dock språkvalsfrågan en sådan som kommer att kräva ytterligare utredning, att man följer med den internationella utvecklingen och att studiematerialet utvecklas hela tiden.

Arbetslivet och sysselsättning har berörts relativt litet i projektet. De arbetsgivare som behöver svenskkunnig personal borde definitivt koordinera och göra sin rekrytering synligare, fastän deras inbördes konkurrens förefaller vara ett hinder. Ett forum för finlandssvenska arbetsgivare kunde etableras.

Ett rätt vanligt tema i de intervjuer som utförts har varit att beklaga att projektet inte varat längre än drygt ett år, och att det finns en risk att vissa av resultaten faller i glömska innan de hunnit bli en etablerad del av integrationsarbetet. Med tanke på att detta är det kanske mest strategiska projektet för svensk integration skulle en längre projektperiod ha varit till fördel, särskilt som det mitt i denna regeringsperiod kan vara synnerligen svårt att med offentliga medel förverkliga vissa av de förslag som kräver särskilda ekonomiska och organisatoriska resurser.

I de enkäter och de intervjuer som utförts har det kommit fram ett mycket starkt stöd för att det behövs en instans som sköter intressebevakningen vad gäller svensk integration och en befattning som koordinator för svensk inte-

gration. En viktig funktion för en dylik koordinator skulle vara att följa med hur de tillämpningsanvisningar utarbetas, som behövs med anledning av ny lagstiftning.

En position som integrationskoordinator bör inrättas som en gemensam tjänst vid de svenska och tvåspråkiga landskapsförbunden och en befattningsbeskrivning bör utarbetas skyndsamt.

En ny form av Integrationsdelegation bör till att börja med inrättas vid Folktinget, som sköter det praktiska för delegationen. Invandringskoordinatören anställd av landskapen bör fungera som föredragande/ser till att andra medlemmar gör föredragningar. Ett fastställt antal medlemmar utses av olika instanser nämnda i texten.

Den koordinator för svensk integration som otvivelaktigt behövs bör få i uppgift att främja nätverk mellan de olika portalerna och att se till att [integration.fi](#), [fyrk.fi](#) och Luckans portaler har aktuellt material synligt och att det är tillgängligt för invandrare, myndigheter och organisationer, också utanför de ”sedvanliga integrationskretsarna”.

Om styrgruppen omfattar slutsatserna i denna utvärdering, vore det på sin plats att den ser till att de förverkligas, åtminstone så att en koordinator tillsätts, som kan driva på förslagen och förbereda förslag gentemot statsmakten. En klar ansvarsfördelning gällande åtgärdsförslagen som presenterades efterlystes också. Inget förverkligas av sig själv!

2 Bakgrund och syfte

För projektet anställdes en invandrarkoordinator Liselott Sundbäck, ursprungligen för perioden 4.4.2016–3.4.2017, men anställningen förlängdes till 31.7.2017. Projektet finansierades av Svenska kulturfonden, Svenska folkskolans vänner och Stiftelsen Tre smeder och stöddes av Finlands Kommunförbund genom att koordinatören verkade vid Kommunförbundets enhet för svenska och internationella ärenden. För projektet tillsattes en styrgrupp bestående av representanter för finansiärerna med direktör Kristina Wikberg som ordförande.

Projektets slutrapport har rubriken *Är integrationsspråket individens, kommunens eller statens val?* och finns tillgänglig på Kommunförbundets sida: shop.kommunerna.net/product_details.php?p=3360 (ISBN 978-952-293-510-6) och kan laddas ned kostnadsfritt. Kallas kort R när sidhänvisningar anges.

Projektets syfte var att främja och koordinera svensk integration i Finland, att utveckla samarbetsnätverk och att informera om svenska integrationsmöjligheter samt att få ett helhetsperspektiv på det integrationsarbete som görs på svenska. Vidare strävade projektet till att utreda och ta fram modeller för hur man på bästa sätt kan integrera invandare på svenska i Finland.

Behovet av ett dylikt projekt kom fram under det tidigare projektet *Delaktig i Finland*, DiF, som var ett samarbetsprojekt med inledningsvis Inrikesministeriet, Svenska kulturfonden och Suomen kulttuurirahasto.

Två tidigare betydande utredningar om integration på svenska bör nämnas här. Den första var Tankesmedjan Magmas utredning *Via svenska*; den svenskspråkiga integrationsvägen, Magma-studie1/2012 som gjordes i anknytning till DiF-projektet, författare Creutz och Helander.

Utredningen ställde vissa frågor som är relevanta än idag; t.ex. är finlandssvenskarna i huvudstadsregionen intresserade av att invandrare ska integreras på svenska?

Det skriftliga spørsmålet i riksdagen ställt av Christina Gestrin (nr 764/2014 rd) om svensk integration har också nämnts som betydelsefullt. Hon frågade ”vad regeringen kommer att göra för att utreda om myndigheterna följer lagen när de inte beviljar integrationsstöd till invandrare som vill ha svenskspråkig integrationsutbildning och vad regeringen kommer att göra för att se till att invandrare får integreras på svenska”. Det har vittnats om att myndigheternas inställning förbättrades efter att svaret på spørsmålet givits.

Den senare utredningen är *Kan vi stå till tjänst*; Integration på svenska av Mika Helander och utgiven av Svenska Kulturfonden 2015. Helander föreslog mera än 20 åtgärder och rekommendationer. Vissa av dem är fortfarande

aktuella och återges i koordinators slutrapport, sid 38, med kommentarer huruvida rekommendationen har verkställts.

Samtidigt som denna utvärdering pågick, har en annan utvärdering utförts av tankesmedjan Magma, om det s.k. SFX Svenska-projektet (www.sfxsvenska.fi). Projektet var ett tvåårigt samarbetsprojekt mellan Helsingfors arbetarinstitut (Arbis), Practicum och Luckan som utfördes 2015–2017. Syftet var att bygga en modell för integration på svenska där undervisning i svenska erbjuds i samband med närvårdarstudier. Projektet finansierades av Europeiska socialfonden (ESF) med egna finansieringsandelar av Helsingfors stad och Svenska kulturfonden.

Utvärderingen har inte ännu offentliggjorts; men många av mina respondenter har varit engagerade i projektet, och jag hoppas att lärdomarna av den utvärderingen kan beaktas tillsammans med detta arbete och att det material som utarbetats och de nya former av kurser som startat kan fortsätta.

Vidare har Pol. dr Linda Bäckman för Migrationsinstitutet och Folktinget gjort en utredning över integrationsprojekt med anknytning till det svenska i Finland. *Integration i projektform – en kartläggning av integrationsprojekt i Svenskfinland*, publicerad 7.12.2017, Migrationsinstitutets publikationer nr 20. Utredningen visar att betydande resurser har satsats på enskilda projekt; som dock relativt långsamt lett till bestående resultat. Kostnader för projekten redovisas icke i utredningen. Utredningens slutsatser bör definitivt utnyttjas i det fortsatta koordineringsarbetet.

3 Utvärderingens metoder och termer

Eftersom det finns så många olika projekt inom integration i Svenskfinland, används här termen *Koordinatorprojektet* för det projekt som nu utvärderas; i sådana situationer som det behöver anges för att texten ska vara tydlig.

Projektet definierade två målgrupper; den direkta och den indirekta (R sid 7).

Den direkta gruppen är aktörer som jobbar direkt med kundkontakt eller som planerar och utvecklar integration. Ur denna målgrupp har jag intervjuat bl.a. representanter för Utbildningsstyrelsen, Kommunförbundet, Kompetenscentrum och tjänstemän vid Arbets- och näringsministeriet, vid NTM-central, Justitieministeriet, Bildningsalliansen och Folktinget samt era lärare, en invandringskoordinator och landskapsförbund. Av bilaga 1 framgår namnen på dem som jag har intervjuat.

Dessutom sändes en enkät till det nätverk för svensk integration som verkar vid Folktinget. Enkäten sändes till 33 personer samt till Folktinget. Av dessa kunde 5 personer inte nås, eftersom email-adressen inte fungerade. Sammanlagt 24 personer svarade på enkäten, dock så att två svar hade uppgjorts av två personer gemensamt. Enkäten finns som bilaga 2 till utvärderingen. I texten kallas den vid behov utvärderingsenkät, till skillnad från enkäterna som gjordes inom ramen för projektet, om så behövs för tydlighetens skull.

Vidare intervjuades representanter för den s.k. indirekta målgruppen, bilaga 2. Dessa personer är dels sådana som går på integrationsutbildning i Borgå folkakademi och Norrvalla folkhögskola samt personer som jag nått genom Helsingfors Luckans nätverk eller personer som verkar inom svenska.fi-föreningen.

Alla intervjuade har erbjudits anonymitet, d.v.s. inga direkta citat kommer att framgå i utvärderingen. Om den intervjuade så önskar, nämns inte heller hans namn i bilagan. Detta är ju naturligt för asylsökande, men det fanns också andra invandrare som inte fann att det är till nytta för deras personliga yrkesambitioner eller affärsidéer att förekomma i ett sammanhang som detta.

Planen för utvärderingen presenterades för styrgruppen i början av maj 2017, men det egentliga arbetet inleddes på hösten 2017 och de första intervjuerna gjordes i oktober 2017 och de sista genomfördes den 7.12.2017.

Inom ramen för utvärderingen har jag ej närmare berört frågan om vad som avses med svensk integration, även om det i liten utsträckning också framförts synpunkter på att detta borde definieras bättre i framtiden. Det finns också förslag i rapporten som jag inte uttryckligen tagit ställning till, men underförstått

är att den kommande Integrationskoordinatörn bör bereda förslagen vidare samt följa med att undervisnings- och informationsmaterial produceras och att nya integrationsinitiativ också prövas i svenska och tvåspråkiga kommuner.

Vidare är det klart att det ibland kan vara svårt att exakt säga, huruvida något uttryckligen är ett resultat av detta projekt eller en följd av de projekt som verkställts under de gångna 10–15 åren samt av det ökade utrymme integrationsfrågor fått i media och i samhället.

4 Det utvärderade projektets uppläggning, arbetssätt och synlighet

Enstämmighet har rätt om att det varit fördelaktigt att koordinatören verkade vid Kommunförbundet, och på det sättet kom i daglig kontakt med aktörer inom fältet. Med tanke på att projektet varit relativt kort, också i jämförelse med andra projekt inom denna sektor, hade det inte fungerat om inte koordinatören haft en så stark bakgrund inom sektorn, inklusive god kunskap om olika aktörer. Koordinatören har också prisats för sin energi och sitt konstruktiva, systematiska och behagliga sätt att ta sig an frågor samt sin förmåga att ena Svenskfinland.

Två viktiga lärdomar kan noteras: man kan konstruera den mest idealiska strukturen för någon resurs, men uppfyller ej den/de anställda ovannämnda kriterier är det svårt som minoritet att nå framgång. I koordinatörens rapport (s 34) finns exempel på hur synligt projektet varit i finlandssvensk media. Det har haft en prominent roll via Kommunförbundets svenska nyhetsredaktion Kommuntorget och därtill anknutna bloggar och ”poddar”. Eftersom Kommuntorget förefaller följas av alla finlandssvenska media har också temat fått gott genomslag i tidningar och hos YLE Vega.

Kritik har riktats mot att projektet ursprungligen var tänkt att vara bara ett år; och förlängningen på några månader ändrar inte bilden av att det är ett ganska kort projekt. Men vad gäller finansieringen är uppfattningarna delade; vissa respondenter tycker att tillräckligt med fondmedel satsats på denna koordinering, och att det verkligen är dags att det offentliga tar sitt ansvar. Andra ser att detta projekt ändå varit småskaligt i jämförelse med till ekonomin betydligt större projekt, som inte på samma sätt är strategiska som detta projekt.

En viss frustration över att projekt efter projekt avlöser varandra inom den svenska integrationen är förståelig, men situationen måste också ses mot bakgrunden att väldigt mycket inom integration finansieras genom EU-projektmedel överhuvudtaget, också på den finska sidan och av det som skulle höra till myndigheternas normala verksamhet.

Tyvärr finns ingen översikt över hur mycket medel använts under 2000-talet på integration med svensk anknytning, men det vore hälsosamt att ställa kostnaderna för detta projekt mot allt som i övrigt satsats. Däremot finns det skäl att försöka få det finlandssvenska föreningslivet att aktivare ansöka om offentliga medel, inklusive EU-medel, avsedda för integration.

5 Aktiv påverkan, nya initiativ och resultat medan projektet pågick

Många av de intervjuade har konstaterat att det varit mycket värdefullt med de nätverksträffar som arrangerats inom ramen för projektet. Också Folktingets nuvarande Integrationsforum upplevs som nyttigt. Som ett resultat av nätverksträffarna nämns också att projektet *Stig in! Astu Sisään! Come In!* (www.stiginastusiaan.com) har startat 1.2.2017. Stig In! förverkligas med stöd av Europeiska asyl, Migrations- och integrationsfonden (AMIF) samt Svenska Kulturfonden och Aktia. Det är ett samarbetsprojekt mellan Centret för Livslångt Lärande vid Åbo Akademi, (CLL) Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet samt Folkhälsan utbildning Ab och syftar till att öka kunskapen hos anställda och frivilliga som jobbar med att hjälpa utsatta grupper av flyktingar.

På statlig nivå är det givet att den ökade flyktingströmmen hösten 2015 lade förstärkt fokus på integration och utbildning av invandrare. Förslag som debatterats i många år kunde äntligen verkställas. En central roll hade två arbetsgrupper; de s.k. Smärtpunktgrupperna I och II vid Undervisnings- och kulturministeriet. (publikationerna UKM 2016:1, Utbildningsvägar och integration av invandrare – smärtpunkter och åtgärdsförslag samt den senare arbetsgruppen: ministeriets publikation 2017:5). I slutrapporten i publikationen 2017:5 föreslås det fria bildningsarbetet få en starkare roll inom undervisningen i läs- och skrivkunnighet. Det föreslås att man från och med 2018 inte längre ska uppbära kursavgifter för de i integrationsplanen inkluderade utbildningar som ges i form av utbildning inom fritt bildningsarbete (se senare om detta förslag). Med tanke på hur integrationsutbildningen ges idag på svenska är detta förslag ytterst relevant.

Efter detta tillsattes ännu Arbetsgruppen *Snabbare utbildningsstigar och flexibla övergångar för invandrare*, (kallat Polut ja siirtymät gruppen) officiellt på finska Maahanmuuttajien koulutuspolkujen ja joustavat siirtymät, Arbets- och näringsministeriets publikationer 36/2017. Flera av de intervjuade upplever att Koordinatorprojektet, genom gott samarbete inom Kommunförbundet (Minna Lindberg), lyckats påverka skrivningar i de ovannämnda arbetsgruppernas arbete.

I den sistnämnda rapporten i avsnitt 2.3, sidan 19 nämns t.ex. i två av förslagen att svenska och finska ska beaktas; i tvåspråkiga kommuner ska den inledande testen finnas också på svenska och det poängteras att tillgång till

finsk- och svenskundervisning ska tryggas på alla stadier och inom alla utbildningsformer. I avsnitt 3.1, sidan 27, nämns att på tvåspråkiga orter bör den svenska integrationsstigen beaktas (inledande kartläggning, språktest, utbildning). De personer som ger handläggning ska enligt förslaget få ökad insikt om möjligheter att integreras på svenska.

Dessa förslag motsvarar de allra första rekommendationerna i koordinatorsrapporten, sidan 35. På grund av de stora omställningarna som är på kommande inom hela arbets- och näringsförvaltningen, inklusive integrationen, har ministeriet inte ännu inlett utbildning kring de svenska integrationsmöjligheterna.

Också handlingsplanen för nationalspråksstrategin, (Justitieministeriets utredningar och anvisningar 13/2017), som godkändes i februari 2017 innehåller åtaganden kring integration; bl.a. utredning av i vilken omfattning svensk utbildning ges och att utbilda aktörer inom TE-förvaltningen om möjligheter att välja svensk integration. Handlingsplanens förslag hade dock formulerats innan projektet startade.

Genom projektet har också, med stöd av kolleger vid Kommunförbundet, bevakats utformningen av den nya integrationslagen, som bereds med anledning av landskapsreformen. Som resultat har noterats att den kommande lagens 12 § innehåller stadganden om den personliga planen för invandraren i fråga om de åtgärder och tjänster vars syfte är att stödja invandrarens möjligheter att inhämta tillräckliga kunskaper i finska eller svenska (gällande lag 11 §). Vidare föreslås att i den nya lagens 18 § stadgas om att integrationsutbildning för invandrare, som passerat läropliktsåldern, ordnas undervisning i finska eller svenska (gällande lag 20 §). Däremot föreslås det inte direkta stadganden om möjligheter till undervisning i bägge språken, något som efterlyses av flera av de intervjuade och som är verklighet i vissa utbildningar.

Förslaget har inte ännu avlåtits, men ska enligt planerna ges till riksdagen tidigt på vårvintern 2018. I mina förslag har jag dock utgått från det förslag till ny integrationslag som är offentligt på Arbets- och näringsministeriets hemsida i december 2017.

6 Hur omfattande är svensk integrationsutbildning och var ges den?

Den kartläggning som gjorts av koordinatören, rapporten sidan 21, prisades av många av dem jag intervjuade. Den ger en god bild av vilka som är viktiga aktörer inom svensk utbildning, vare sig det gäller undervisning i svenska eller egentlig integrationsutbildning. I utbildningsstyrelsens rapport *Invandrare och invandrarutbildning inom fri bildning*, rapport på finska, tillgänglig på Bildningsalliansens hemsida <http://www.bildningsalliansen.fi/sv/material2016/rapporter/>, hittade jag ej särskilt den svenska bildningssektorns betydande engagemang, som däremot framgår av koordinatörens rapport.

Det mesta av den svenska utbildningen sker inom ramen för den fria bildningen, antingen enstaka kurser eller längre egentliga utbildningar. Läsåret 2015–2016 ordnades enligt rapporten i Svenskfinland enbart en egentlig upphandlad utbildning, vid Yrkesakademins enhet i Jakobstad. Under senare läsår har bilden delvis ändrats så att det i Vasa 2016 startade en upphandlad utbildning på svenska. Den fria bildningen ordnade en svensk integrationsutbildning i Närpes, medan den på finska i samma kommun ordnades som upphandlad utbildning. I Jakobstad ordnas nu två upphandlade utbildningar på svenska, och Norrvalla ger också i Vasa svensk utbildning i samarbete med Malax kommun. Betydande utbildning ges vid Norrvalla i Vörå skolcentrum. Lärkkulla och Helsingfors Arbis har haft upphandlade utbildningar som avslutades hösten 2017.

Koordinatorns kartläggning är alltså fortfarande den mest informativa som är tillgänglig, fast den gäller läsåret 2015–2016. Er utvärderare har inte hittat någon nyare samlad information, utan den ovanstående informationen baserar sig på samtal och intervjuer för utvärderingen. Inom ramen för EU-projektet *Finland mitt hem*, har den regionala koordinatören i Österbotten lovat att inom december månad uppdatera de statistiska uppgifterna.

Ur kartläggningen framgår också att ingen form av egentlig integrationsutbildning givits inom Egentliga Finlands NTM-central. I landskapet finns enbart de kurser i svenska som ges vid Åbo arbetarinstitut (i kartläggningarna och i min utvärdering har ej studerats universitetens språkcentralers verksamhet).

Kartläggningen förefaller ha öppnat myndigheternas insikt om utbud och brister i tillgången till integrationsutbildning. Situationen i Åboland har sedan 2012 varit densamma och delvis har man fastnat i en ond cirkel. Eventuella löften som givits om att NTM-centralen skulle upphandla utbildning, ser inte

ut att förverkligas (respons från centralen i november 2017). Där hänvisar man till att Pargas och Kimitoön integrerar kvotflyktingar på finska. Men man strävar till att våren 2018 i samband med den finska kursen lära ut vardagssvenska vid sidan av den finska undervisningen, och man tror också att nätbaserad undervisning kunde fungera.

Vidare har jag fått information om att frågan om integrationsspråk nog diskuterats igen i de åboländska kommunerna och det man beslöt var att välja finska som integrationsspråk i dagvård och skola för flyktingbarnen och -ungdomarna. En informant har hävdad att man i Pargas sett mervärde av kunskaper i svenska och där ser det ut som om beslutet vid nästa mottagning utgår från att flyktingarna får välja språk.

Axxell Pargas har nyss gett en offert till NTM-centralen om ett pilotförsök med tvåspråkig utbildning för vuxna med inriktning på sysselsättning inom de säsongbetonade arbetsmöjligheterna i skärgården. I närstudierna är relationen 3–4 dagar finska och 1–2 dagar svenska/vecka.

Däremot uppgav mina respondenter att ingen ordnar läs-och skrivkunnighetsutbildning på svenska för tillfället.

7 Planerade åtgärder för integrationsutbildningen och integrationsplanerna

Regeringen överlämnade 7.10.2017 en proposition (RP 140/2017 rd) om ändring av lagen om fritt bildningsarbete, på basen av det förslag som uppgjorts av en arbetsgrupp vid Undervisnings- och kulturministeriet (Vapaan sivistystyön uutta maahanmuuttajakoulutusta valmisteleva työryhmä, färdig i juni 2017). I arbetsgruppen ingick bl.a. Henrika Nordin från Bildningsalliansen. Det föreslås att det ska skapas en ny utbildningsmodell för undervisning i läs- och skrivkunskap för invandrare i form av fritt bildningsarbete. Studier inom fria bildningen ska kunna kombineras med praktiskt inriktat innehåll och inriktas för personer som behöver flexibla utbildningsmöjligheter. Deltidsstudier lämpar sig också för personer som arbetar. Den fria bildningens nätverk tas rikstäckande med i integrationsarbetet.

Det centrala är att utbildningsanordnarna får 100 procent statsfinansiering och att avgifter ej uppbärs om utbildningen godkänts i studerandens integrationsplan. Däremot kan inte studiesedlar användas. Dock bör observeras att det totala antalet godkända timmar som respektive utbildningsanordnare har, inte automatiskt ökar.

Givet är att också tidigare har den fria bildningen godkänts i integrationsplaner, så att invandraren fått sitt utkomststöd, men det har inte alltid varit lätt att förstå innebörden av det som stått i integrationsplanen och avgifter har ibland uppburits (särskilt om planen varit på finska!)

Första behandlingen av lagförslaget slutfördes i plenum den 8.12 och lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018.

Denna lagändring är definitivt en verkligt god möjlighet för den svenska integrationsutbildningen, och trots osäkerheten inom förvaltningen borde samlad information ges till alla dem som gör integrationsplaner om dessa nya möjligheter. Eller som det konstaterades i en av mina intervjuer: utbud skapar efterfrågan, och särskilt vetskap om att utbudet existerar. Men tyvärr har centraliseringen av de s.k. TE-byråerna klippt av vissa naturliga band mellan utbildningsanordnarna och TE-byråerna.

Dock bör det observeras att i utkastet till Integrationslagen, 16 § mom 1 stadgas att landskapet i sin handledning ska samarbeta med dem som organiserar och producerar integrationstjänster. Detta ger möjligheter till nya samarbetsfora, där den svenska fria bildningen har en viktig uppgift. Samma 16 § noterar också den självvalda utbildningen, d.v.s. den fria bildningen som en

form av integrationsplan för invandraren.

Under arbetets gång har jag fått se och bett att få se några integrationsplaner. I ett fall var planen gjord på finska, fast den studerande ville studera på svenska. Men också planernas torftighet frapperar samtidigt som termerna kan vara svåra att förstå; t.ex. vad betyder ”omaehtoinen opiskelu” d.v.s. självvalda studier. Ibland informerades om att studeranden ska betala studieavgiften själv (enligt den lagstiftning som nu ska upphävas).

Möjligtvis överraskar det att bland dem som går i integrationsutbildning finns också personer som avlagt yrkeshögskoleexamen på en internationell linje i Finland, men har bristande kunskaper i någotdera av de inhemska språken. Denna problematik bör på något sätt beaktas i utbildningen och integrationen.

Slutsats

En uppgift för en eventuell kommande koordinator är att se till att det finns tillgänglig information om integrationsutbildning hos alla relevanta myndigheter i de tvåspråkiga landskapen och på viktiga webbsidor. Vidare måste den nya lagstiftningens möjligheter fullt utnyttjas. Samtidigt borde alla verka för att integrationsplanerna också innehåller mera element av delaktighet i samhället och tar fasta på de sociala behoven.

8 Finsk, svensk eller tvåspråkig integration?

Koordinatorns rapport bär titeln *Är integrationsspråket individens, kommunens eller statens val?*. I rapporten diskuteras denna problematik närmast genom en artikel på sidan 15 som är en jämförelse av integrationspolitik i flerspråkiga länder, samtidigt görs också vissa förslag i slutet av rapporten. I vilket läge kan det t.ex. accepteras att personer under integrationstiden byter s.k. integrations-språk och kan tvåspråkigheten utvecklas ytterligare.

I mina besök i utbildningsanstalter och i kontakt med informanterna, framkom dels att det finns tvåspråkiga inslag i den svenska integrationsutbildningen och att många uppfattar en rätt tvåspråkig utbildning som en möjlighet att stärka det svenska inslaget.

Bl.a. i Norrvalla, Vörå vid de kurser som pågick höstterminen 2017 finns ett betydande inslag av tvåspråkig undervisning. Beroende på de studerandes utbildnings- och språkliga bakgrund kan det upplevas litet utmanande, medan andra uppskattar det. Exemplet tidigare om Axxell Pargas offert om en tvåspråkig utbildning visar också tecken på insikten om vikten av att kunna närsamhällets språk för att på riktigt integreras i samhället. Det naturliga är att förutsätta att det inte enbart är de svenska utbildningarna som har en tvåspråkig aspekt, utan också att finska utbildningar har denna prioritet. I intervjuerna hänvisades det till Axxells Monikulttuurisuuskeskus.

Utan att våga uttala mig vetenskapligt om detta, träffade jag också på informanter, professionella inom denna sektor, som konstaterade att önskemål om byte av integrationsspråk från svenska till finska är mindre vanligt än vad debatten kanske ger sken av. Se dock en relativt färsk artikel på Yle Vegas hemsida ”utan finska inget jobb” <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/11/03/ahmed-hassan-utan-finska-inget-jobb>.

Slutsats

Det är viktigt att utarbeta integrationsmodeller som hjälper eleverna att få insikt också i det andra nationalspråket. Denna typ av utbildning förekommer i praktiken och borde få stöd i anvisningar och riktlinjer från ministerier och Utbildningsstyrelsen. En dylik inriktning ska givetvis anpassas till elevens förmåga att lära sig språk.

Sammanfattningsvis är dock språkvalsfrågan en sådan som kommer att kräva ytterligare utredning, att man följer med den internationella utvecklingen och att studiematerialet utvecklas hela tiden.

9 Den finlandssvenska skolan

Valda delar av Tankesmedjan Magmas demokratiundersökning i februari-mars 2017 har väckt diskussion. (Taloustutkimus och ÅA:s institut för samhällsforskning, siffrorna presenterades under Utbildningsstyrelsens bildningdagar hösten 2017) Enligt den finns det en ganska stor skillnad mellan äldre och yngre finlandssvenskar när det gäller inställning till det mångkulturella.

71 procent av unga finlandssvenskar mellan 18–24 år är helt eller till största delen positiva till det mångkulturella, medan genomsnittet är 89 procent för alla åldrar. Motsvarande tal hos unga finskspråkiga i åldern 18–24 år är 81 procent. Är de toleranta finlandssvenskarna en myt eller är siffrorna ett resultat av att vi har rätt många skolor och daghem som inte har samma mångfald som på finskt håll. Givetvis finns också här de regionala variationerna med daghemsårsklasser i södra Österbotten som har ca 1/3 som första eller andra generationens invandrare, medan många daghem och skolor i södra Finland knappt har någon elev alls med invandrarbakgrund.

Däremot verkar det nog förbryllande att invandrabarn också på orter med svenska som majoritet i relativt stor utsträckning ännu går i den finska skolan (Åboland, Vörå m.fl.) De pågående projekten som *Stig in!* och utarbetandet av material för svenska som andra språk ökar förhoppningsvis beredskapen att ta emot elever med annan bakgrund i de svenska skolorna.

Nya siffror från Utbildningsstyrelsen i november 2017 visar vissa av dessa trender:

”Totalt sett är det omkring 6 procent av det totala antalet elever som läser finska eller svenska som andraspråk. I årskurserna 1–6 läste 6,1 procent av eleverna finska eller svenska som andraspråk år 2016 och i årskurserna 7–9 var andelen 5,2 procent. När det gäller de elever som läser svenska som andraspråk är det viktigt att ta i beaktande att antalet elever i sig är litet och att det därför snabbt kan ge procentuella förändringar från år till år beroende på till exempel hur stor variationen är i antalet nyanlända i Svenskfinland.

År 2016 läste 1,3 procent av alla elever inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen svenska som andraspråk (445 elever av det totala antalet 33 369).

Gruppen elever som läser svenska som andraspråk har ökat stabilt de senaste åren i takt med att andelen elever med ett främmande språk som modersmål har ökat i våra skolor. Österbotten hade det största antalet elever som studerade enligt lärokursen svenska som andraspråk och litteratur år 2016 – av de 445 eleverna med svenska som andraspråk fanns 362 i skolorna i Österbotten.”

Bristen på fortbildning och på undervisningsmaterial påtalas givetvis också,

som en orsak till den mindre andelen elever; även om den nya läroplanen betonar lärarnas ökade beredskap för att möta elever med olika bakgrund.

Undervisnings- och kulturministeriet har dock givit specialstöd för lärarutbildning och -fortbildning i svenska som andra språk. CLL vid ÅA har en kurs av detta slag på gång med statsstöd. Liselott Sundbäcks nya arbetsgivare Helsingfors Universitet kan möjligen också i framtiden erbjuda mera stöd för svenskundervisning.

Utbildningsstyrelsen ser för tillfället till att den andra delen av läromedel nr 2 i serien *Nudlar och pannkaka* ska komma ut (Första delen existerar redan).

Slutsats

En helhetsstrategi för utbildningssektorn i huvudstadsregionen behövs för att stärka beredskapen att ta emot elever med utländsk bakgrund. Särskilt riktat stöd till läromedelsproduktion för integrationsutbildning bör övervägas.

10 Den tredje sektorn

I mina intervjuer med den s.k. indirekta målgruppen, d.v.s. med invandrarna själva (Se bilaga 1) kom det på flera sätt fram den tredje sektorns betydelse än en gång. Också kursdeltagare på integrationsutbildning i Österbotten konstaterade att utan vänfamilj, som man fått genom organisationer, skulle det vara mycket svårt att få integrationen att fungera på svenska. Som kuriositet kan nämnas att vissa av de yngre invandrarna kände främlingskap inför snapskulturen vid studentföreningarna.

I huvudstadsregionen uttryckte några av dem som har svenska som huvudsakligt integrationsspråk sin önskan om medverkan i olika föreningsaktiviteter, inte bara i de som arrangeras av Luckan, Helsingfors Arbis och invandrades specialföreningar. Denna önskan tyder på att man känner till att föreningslivet är Svenskfinlands styrka, men man känner sig inte delaktig. Vidare ser man föreningslivet som ett ställe där man kan ha glädje av sina kunskaper i svenska och naturligt förkovra dem.

Den bild som jag fick av invandrades upplevelse av föreningssektorn skiljer sig alltså från det som redovisas i Helanders 2015; säkert beroende också på det sätt på vilket kontakt nåtts med de intervjuade personerna.

I koordinatörrapporten hänvisas till den tredje sektorn närmast i form av samarbetet med Folkhälsans Förbund kring s.k. erfarenhetstalare; d.v.s. personer med egen erfarenhet av invandring. *Erfarenhetstalarna* var en del av Folkhälsans förbunds projekt *Mångkulturell Folkhälsa*; de andra delarna var *Familjekraft* och PHILLE för en god skolstart.

Givet är att också andra organisationer har särskilt mångkulturellt arbete; inom t.ex. Röda korset, scoutrörelsen och församlingarna. På vissa orter har olika slag av familjecaféer och stöd för asylsökande ordnats. Svenska kulturfondens satsningar under 2015–2016 var också betydande för att stöda lokala grupper och föreningsberedskap att möta nyanlända. *Stig In!*-projektet som nämnts tidigare tar fasta på att öka kunskapen att möta utsatta flyktingar och därmed befrämja deras delaktighet.

Det som dock saknas här igen, är att nå dem som genom studier, forskning, arbete eller familjeförening utan flyktningbakgrund kommer till Finland; kanske särskilt till huvudstadsregionen. Mentorverksamheten via Luckan är en bra metod för personligt kontaktskapande men förefaller inte riktigt ha skapat stigar in i det finlandssvenska föreningslivet i tillräcklig utsträckning.

Slutsats

Förstärkta åtgärder behövs för att förbereda föreningslivet för att möta det mångkulturella och det idealiska skulle vara att Folkhälsans erfarenhetstalare och andra föreningars motsvarande erfarenhetsexperter kunde vara en form av konsulter för föreningar som vill vända sig aktivt till invandrare och/eller ”expats”. Å andra sidan kunde Föreningsfestivalen, åtminstone på vissa orter, också försöka vända sig till invandrare och ”expats” och berätta om möjlig verksamhet.

11 Arbetsmarknadsfrågor

Under projektet DiF var en av lärdomarna att det är viktigt att hela integrationsvägen finns klar när en invandrare ska välja vilketdera språket hen vill integreras på. På detta sätt kan valet av integrationssspråk vara informerat.

Under mina intervjuer med den direkta och den indirekta målgruppen fick jag igen belägg för att skillnaderna mellan regionerna är stora vad gäller arbetsmarknadsfrågorna; givetvis också p.g.a. av näringsstrukturen.

Koordinatorn skickade en enkät som gällde arbetsplatser, men det exakta antalet arbetsgivare som svarade på frågan framgår inte av rapporten (sant till 77 respondenter, 32 enheter svarade, svarsprocent 42 procent; det sägs att de flesta som svarade representerade utbildningssektorn). Ett gott försök gjordes att nå arbetsgivarna genom Företagarna i Finland genom en länk i deras svenska medlemsbrev.

I Österbotten finns många arbetsplatser där invandrare jobbar utan att eventuella bristande språkkunskaper i de inhemska språken upplevs som ett problem. Däremot är det oklart hur läget är i andra delar av landet vad gäller språkkunskapskraven inom tillverkningsindustrin eller inom internationella företag.

Flera svar på den öppna frågan i utvärderingsenkäten förde fram synpunkter på att arbetsplatsfrågorna inte i detta projekt utretts så mycket som det kanske skulle behövas, och att man uttryckligen i framtiden borde vända sig till stora, internationella arbetsgivare i huvudstadsregionen. Likaså påtalades ansvaret hos s.k. svenska arbetsgivare i huvudstadsregionen att anställa invandrare.

Ungefär samtidigt som Koordinatorprojektet, pågick det tidigare nämnda s.k. SFXsvenska-projektet i huvudstadsregionen. Integrationsutbildning på svenska hos Helsingfors Arbis kombinerades med närvårdarstudier i Prakticum och praktik på arbetsplatser där språket är svenska.

Trots stor brist på svenskkunnig personal verkar det dock som om den privata och den offentliga vårdsektorn inte skulle samarbeta för att tillsammans försöka rekrytera svensk vårdpersonal, t.ex. till huvudstadsregionen. Lagstiftningen uppställer inte något hinder för ett sådant samarbete.

Regelverket om dimensionering av personalen vid vårdanstalter upplevs dock delvis som ett hinder för invandrades praktik på svenska vårdinstitutioner. Institutioner ska numera ha 0,5 person anställda/ boende inom serviceboende. En läroavtalsstuderande kan först efter det andra studieåret eller andra studerande inom relevant utbildning efter första studieåret räknas in i den krävda personalstyrkan. Detta upplevs som ett hinder för större praktikordningar på äldreboende.

Stödordningar för unga arbetstagare kräver också mera uppföljning, eftersom förändringar sker hela tiden och vissa av medlen väldigt snabbt tar slut. Sådana stödordningar kunde kompensera att praktikanterna inte räknas in i den krävda personalstyrkan.

Bildningsalliansen har som huvudaktör startat ett projekt med stöd av ESF-medel, UKM, och Svenska kulturfonden som syftar till att stärka de invandrades inre och yttre entreprenörskap. Projektets material skall finnas tillgängligt på flera språk.

Slutsats

En uppföljning av projektet skulle kräva en starkare satsning på arbetsmarknadsfrågor, med beaktande av de regionala olikheterna och att kommunerna, ev. nya aktörer och den privata sektorn borde, trots den rådande konkurrensituationen, försöka samarbeta kring rekryteringsfrågor. Ett forum för dem som vill rekrytera svenskkunnig arbetskraft borde etableras. Möjligheterna till privat arbetsförmedling som nämns i nästa avsnitt bör också beaktas.

12 Vad kommer landskapsreformen att innebära?

Reformen av landskapsförvaltningen och det att en ny integrationslag, liksom nya lagar som reglerar den regionala utvecklingen och arbetsförmedlingen håller på att utarbetas, kommer att påverka både vem som ansvarar för integrationen och till vissa delar innehållet i den.

I denna utvärdering har jag utgått från att Landskapslagen till stora delar får den utformning som förslaget nu har i riksdagsbehandlingen (RP15/2017; Förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården, senare kallad Landskapslagen). I avsnitt 5 ovan har jag redogjort för vissa delar av förslaget till ny integrationslag såsom det är offentliggjort på senhösten 2017.

Enligt förslagen skulle landskapet inom ramen för de s.k. tillväxttjänsterna och social- och hälsovården handha integrationsfrågor (Landskapslagens 2 kap 6 § 9 mom) medan kommunerna skulle ha ansvaret för integration till den del det gäller kommunal basservice och utbildning. Enligt Landskapslagens 15 § Samråd mellan landskapet och kommunerna föreslås att Landskapet och kommunerna inom dess område för varje fullmäktigeperiod ska förhandla om samarbetet, målen och arbetsfördelningen vid skötseln av deras uppgifter.

Motsvarande stadganden finns bl.a. i Integrationslagens 22 §.

I landskapslagens 23 § föreslås att landskapet i sin verksamhet ska skilja åt organiseringen av s.k. tillväxttjänster och produktionen av dem. Dessa stadganden är dock typiskt sådana där grundlagsutskottets bedömning har betydelse och därför kan förslagens nuvarande utformning inte med säkerhet anses vara det slutliga förslaget 24 § sägs att dylika tjänster ska upphandlas. Vidare stadgas i 26 § om kundens rätt att välja den som producerar tillväxttjänster och det sägs också i 31 § att ett eller era landskap tillsammans kan få en särskild uppgift att utföra om det anvisas medel för det i statsbudgeten.

Lagförslaget om ”regional utveckling och tillväxttjänster” och lagen om ”rekryterings- och kunskaps-tjänster” har varit ute för remiss, och inte ännu avgetts till riksdagen, men utkast finns på Arbets- och näringsministeriets hemsidor. Här upprepas samma skyldighet som i landskapslagen att skilja åt organisering och produktion av tjänster (23 §). Förslaget om rekryterings- och kunskaps-tjänster talar i 12 § om gemensamma servicepunkter med FPA och med kommuner. Dessutom finns ett förslag om privata arbetsförmedlingstjänster. Detta sistnämnda förslag kan gärna läsas i relation till rapportens förslag att ett centrerat jobbcenter där arbetsgivare och arbetstagare träffas kan upprättas.

Enligt Integrationslagens 64 § sköter en samkommun de s.k. tillväxttjänsterna i landskapet Nyland, vilket innebär att både samkommunen, landskapet och kommuner sköter frågor med anknytning till integration i detta landskap.

Till slut är det skäl att nämna ”Landskapslagens 7 § om ”Organiseringsansvar” Landskapet kan organisera skötseln av sina uppgifter själv eller avtala om överföring av organiseringsansvaret på ett annat landskap. Dessutom får organiseringen av uppgifterna, samlas på ett eller era landskap, om det bl.a. är nödvändigt för att förbättra kvaliteten och tillgången på tjänster, främja tillgodoseendet av språkliga rättigheter eller garantera tillräckliga personalresurser. Landskapet kan också enligt vad som särskilt föreskrivs i lag avtala om överföring av organiseringsansvaret för en uppgift på en eller era sådana kommuner som enligt landskapets bedömning har tillräckliga ekonomiska och andra resurser att fullgöra uppgiften.

Landskapsreformen har kanske reducerat intresset för kommunsammanslagningar, men i Österbotten har åtminstone en fusion mellan Vasa och Korsholm aktualiserats. I den händelse den leder till ett avtal vore det bra att integrationsfrågorna skulle finnas med i avtalet. Den kommunindelingsutredning för Vasaregionen, del III, som 30.12.2014 färdigställdes av Enestam och Repo innehåller inte synpunkter på integration.

Inom ramen för *Finland mitt hem – en bra start i Österbotten* har Österbottens förbund och vissa kommuner i nejden funderat på organiseringen av integrationstjänsterna (Mertaniemi och Ivars presentation vid Folktingets rundabordsdiskussion 1.11.2017, dit utvärderaren var inbjuden). Med beaktande av erfarenheter av ett liknande arbete vid länsstyrelsen i Skåne har projektet skissat att landskapet och kommunerna skulle ha s.k. knutpunkter för integration och att det skulle finnas delegationer för integration åtminstone vid landskapen. Muntligt har jag också fått information om att s.k. rådgivningspunkter kunde få särskilda öronmärkta pengar i statsbudgeten, t.ex. av typen Welcome Center som finns i Vasaregionen.

Slutsats

Det är alltså uppenbart att det finns möjligheter och risker i hur landskapen kommer att organisera integration, kunskaps tjänster och arbetsförmedling. Det finns ett avgjort behov av att mera i praktiken följa hur dessa förslag utvecklas och hur nyordningen bättre kan betjäna de svenska integrationstjänsterna. Hur ska paragraferna om servicepunkter med FPA och kommuner utnyttjas, kan samarbetsparagrafen utnyttjas och finns det ett intresse för privat arbetsförmedling, eller jobbcener t.ex. i Luckornas regi? Likaså är det skäl att i kommunindelingsutredningar beröra integrationens principer ur språklig synvinkel.

13 Svensk integration och nya medier

Rapporten efterlyser svenska integrationsutbildningar i en virtuell miljö. Det finns säkert många möjligheter att erbjuda sådana tjänster. Distansundervisning kan också vara lösningen på problemet med små grupper i vissa regioner.

Utbildningsstyrelsen har gett ut en liten broschyr *Materialtips för undervisning i svenska som andraspråk*, som innehåller tips om virtuella inlärningsmiljöer. Men t.ex. webbplatsen modersmål inom Sveriges skolverk läggs ned i början av 2018, för att verket inte har resurser att kvalitetssäkra materialet. Många på fältet upplever bristen på sådana nya läromedel som ett problem, liksom att vissa språktest utgår från en annan svensk språknorm än den som tillämpas i undervisningen (finlandssvenska eller rikssvenska).

Till denna del kan konstateras att <https://finlandswedishonline.fi> lanserats i september och per 27.10. hade 150 personer registrerat sig på kursen. Den har definitivt motsvarat ett behov och förhoppningsvis kan den vidareutvecklas.

Däremot har jag i samtal fått frågan varför Yle inte erbjuder s.k. Klarspråksnyheter på svenska, på motsvarande sätt som det finns Selkokieliiset uutiset. Sådana klarspråksnyheter skulle givetvis också betjäna finskspråkiga som vill förkovra sin svenska. Vidare borde man se om det finns intresse för s.k. applikationer för den svenska integrationens behov. Vid OSCE:s High Commissioner on National Minorities, HCNM har det utarbetats elektroniska ordböcker, som fungerar med olika appar: elektroniska ordböcker serbiska – albanska, och det kommer också att komma makedonska – albanska; mera information om dem på adressen <http://dictionary.hcnm.org>; liknande ordböcker har funnits på Sveriges skolverks webbsida.

Slutsats

Nya tekniska möjligheter måste bättre utvecklas för den svenska integrationen och resurser måste satsas på digitala läromedel, på klarspråksnyheter och på det som kan främja distansundervisning.

14 Den svenska Integrationskoordinatör

Rapporten föreslår att en befattning för invandringskoordinator för svensk integration ska inrättas och delfinansieras med offentlig och privat finansiering (Arbets- och näringsministeriet, Undervisnings- och kulturministeriet, projektmedel samt privata fondmedel). Vilken instans koordinatör skulle arbeta vid föreslås ej uttryckligen, men många har uppfattat att koordinatör skulle jobba i samband med den delegation för integrationsarbete som enligt rapportens förslag skulle fungera vid Folktinget.

Av de som svarade på utvärderingsenkäten höll 14 klart med om att en sådan befattning borde inrättas, medan ett fåtal hade en mera avvaktande inställning.

I svaren gjordes ett stort antal förslag om var koordinatör borde arbeta; många framhöll just sambandet med Folktinget. Men också Kommunförbundet eller någon kommun, landskapen, Inrikesministeriet, Justitieministeriet, Arbets- och näringsministeriet, Undervisnings- och kulturministeriet, Luckan, Utbildningsstyrelsen och svenska.nu-föreningen förekom bland förslagen.

Vidare poängterade flera respondenter att en klar uppgiftsbeskrivning är central, också innan man kan ta slutlig ställning till förslaget. Det efterlystes också att personen kanske borde vara mer av en ombudsman för att stärka svenskans roll i integrationen, som såväl bevakar som planerar verksamhet. Frågan ställdes också om man ska bevaka svenskans ställning i integrationen, deras intresse som redan valt svenska som integrationsspråk eller allmänt de nyanländas intresse på svenska och tvåspråkiga orter.

En realistisk bedömning ger nog vid handen att det på kort sikt är mycket osannolikt att en tjänst av detta slag skulle kunna inrättas vid något ministerium eller centralt ämbetsverk. Samtidigt är det viktigt att den instans vid vilken koordinatör skulle verka har en levande kontakt med integration, kan följa med det som håller på att hända och ha tillgång till relevant information om utvecklingen och om finansieringsmöjligheter, också för att inspirera svenska och tvåspråkiga organisationer att söka medel för två- och flervägsintegration.

Ett alternativ som bör föras vidare omedelbart är att koordinatörstjänsten skulle inrättas som en samarbets tjänst mellan Österbottens, Egentliga Finlands och Nylands landskapsförbund. Litet samma modell har använts när dessa landskap började samarbeta om översättartjänster; tjänsten utlystes gemensamt och den valda tjänsteinnehavaren fick i det fallet faktiskt bestämma sin tjänstgöringsort. Ett sådant arrangemang torde kunna genomföras oberoende av om landskapsreformen blir verklighet eller ej.

Med tanke på den roll som landskapen kommer att ha inom integrationen,

är det centralt att bevaka denna utveckling och den privatisering av tjänster som eventuellt sker samt det nya samarbetet med den fria bildningen. En kontakt till Åland bör säkras i arbetet. Samtidigt finns det skäl att ta lyra på de förslag som utarbetats i Österbottens förbund, och se om de har relevans när detaljerna i den nya lagstiftningen klarnar.

Vidare bör man ta fasta på kravet att en befattningsbeskrivning utarbetas, och i den bör ingå att fungera som ”föredragande” för den delegation vid Folktinget som föreslås i denna utvärdering. Koordinatorn bör ha insikt i de andra nätverk som existerar, såsom det inom den fria bildningen, kommunernas nätverk för invandringskoordinatorer och Utbildningsstyrelsens nätverk för integration för att nämna några av de viktigaste.

Tjänstgöringsorten bör man ta ställning till separat; men möjligheter att få finansiering från någondera av EU-fonderna bör utnyttjas.

Slutsats

En position som integrationskoordinator inrättas som en gemensam tjänst vid de svenska och tvåspråkiga landskapsförbunden, en befattningsbeskrivning utarbetas skyndsamt. Koordinatorn bör fungera som föredragande vid Folktingets delegation för integration.

15 En delegation för svensk integration

Ingen som svarade på utvärderingsenkäten ställde sig negativ till att en delegation för svensk integration tillsätts. En stor majoritet ansåg såsom rapporten att Svenska Finlands Folkting kan vara huvudman, men också Kommunförbundet, Arbets- och näringsministeriet och föreningen Svenska.nu föreslogs liksom Justitieministeriet eftersom det vid det ministeriet finns både ETNO; d.v.s. Delegationen för etniska relationer samt andra organ med ansvar för språkfrågor.

Tyvärr är dock erfarenheten att det i ETNO rätt ofta förekommer ett visst ifrågasättande av landets tvåspråkighet, och därför kanske inte det förslaget är ägnat att främja svensk integration.

Vid Folktinget finns idag olika former av delegationer och utskott. När Finlands svenska Kommunförbund fusionerades med sex andra kommunala och regionala centralorganisationer, kom Folktinget och kommunförbundet överens om att inrätta en Förvaltningsdelegation med en preciserad sammansättning. I ärlighetens namn kan man säga att dess inflytande givetvis har varit beroende av det politiska klimatet i landet, men ofta har i denna delegation åtminstone svenska positioner kunnat koordineras och förslag analyseras.

Det organ som nu verkar vid Folktinget kallas ofta för Integrationsforum eller Runda bordet för Integration (ibland Integrationsutskott). Sammansättningen är öppen, och medborgarsamhället har en stark representation. Denna form av utskott eller delegation skulle inte riktigt idag motsvara de operativa behov som finns och som verkställdes under ledning av Liselott Sundbäck.

I stället kunde man överväga en mindre delegation med representanter för de tvåspråkiga landskapen samt Åland och kommunerna, för Arbets- och näringsministeriet och ev. dess Kompetenscentrum, Utbildningsstyrelsen, Bildningsalliansen, akademisk fortbildning, Kommunförbundet, Svenska Studieförbundet och finlandssvenska arbetsgivare / arbetsgivarforum samt några personer med invandrarbakgrund. Det är möjligt att vissa av dessa myndigheter skulle ha sakkunnigstatus i stället för medlemskap. Folktinget skulle formellt kalla dessa instanser att utse medlemmar/ sakkunniga för exempelvis en tvåårsperiod.

Folktingets nuvarande Integrationsforum/utskott rundabord borde utvecklas till ett lösare informationsnätverk som sammanstrålar åtminstone vid de årliga integrationsdagarna. Nätverkets medlemmar ska givetvis vara mottagare av nyhetsbrevet nämnt i nästa punkt, och deras aktiviteter likaså rapporteras där.

Slutsats

En ny Integrationsdelegation inrättas såsom rapporten föreslog, till att börja vid Folktinget, som sköter det praktiska för delegationen. Integrationskoordinatoren anställd av landskapen fungerar som föredragande/ ser till att andra medlemmar gör föredragningar. Ett fastställt antal medlemmar utses av olika instanser nämnda ovan i texten.

16 En samordnad webbsida med material om svensk integration

Förslaget om att samordna material på webben om svensk integration både för de som arbetar inom integrationstjänster och för invandrare är det av de utvärderade förslagen som i enkäten väckte mest delade reaktioner; nästan lika många ställde sig kritiska till förslaget, som de som stödde en separat webbsida.

Några av de som stödde förslaget betonade att koordinatören och webbsidan hör ihop; och att det kunde vara en uppgift för koordinatören att upprätthålla en sådan. Som organisationer med ansvar för sidan nämndes Folktinget, Luckan, Utbildningsstyrelsen, Undervisnings- och kulturministeriet, arbets- och näringsministeriet, Social- och hälsovårdsministeriet. Det hänvisades också till svårigheterna under DiF med att få den s.k. infopankki.fi att innehålla material om svensk integration.

Å andra sidan pekade många på att det redan nu finns rätt många informationskällor och att det är ett relativt omfattande jobb att uppdatera en sida. Många ansåg också att både integration.fi och infopankki.fi blivit bättre vad gäller information om svensk integration och att det finns mera information för dem som väljer svenska som integrationsspråk. Som ett exempel kan nämnas att man genom integration.fi hittar den informations flyer som koordinatören gjorde. Eftersom alla svenska och tvåspråkiga kommuner inte är med i infopankki.fi, inte ens Vasa stad, är det uteslutet att den sidan skulle vara en lösning på frågan.

Däremot ska Kompetenscentret för integration vid Arbets- och näringsministeriet enligt den s.k. ”Polut ja siirtymät” rapporten 2017, samla in uppgifter från Kommunförbundet och valda kommuner om hur integration.fi betjänar det arbete som utförs i kommunerna. Detta visar också för sin del att denna sida kan bli alltmera central.

Vidare är Facebookgruppen *Nätverk för integration inom bildning och utbildning* också en viktig källa till aktuell information för bildningssektorn.

Enligt uppgifter från *Stig in! Astu sisään!* kommer deras svenskspråkiga webbportal att överföras till integration.fi när projektet är slutfört år 2020. Också SFX:s svenska material kommer att finnas tillgängligt på nätet.

Ett av de större EU-projekten, *Finland mitt hem*, vilket har två pelare: en bra start och en bra stig, har regionala koordinatörer och Österbottens NTM-central är en av dessa. Centralens information är föredömligt tvåspråkig och innehåller mycket nyttig information, bl.a. om ansökningar, men det kan vara

svårt för icke-österbottningar att hitta det materialet. Vid en liten kontroll visar det sig dock att den informationen inte når till den välkända portalen fyrk.fi, ministeriet till vilken man ju också kommer via Luckan.

Ett gemensamt nyhetsbrev för svensk integration vore enligt er utvärderare också naturligt.

Slutsats

Den koordinator av svensk integration som otvivelaktigt behövs bör få i uppgift att främja nätverk mellan de olika portalerna och att se till att integration.fi, fyrk.fi och Luckans portaler har aktuellt material synligt och att det är tillgängligt för invandrare, myndigheter och organisationer, också utanför de ”sedvanliga integrationskretsarna”.

17 Tiivistelmä

Kuntaliiton ruotsinkielistä kotouttamista edistävä hanke on lisännyt kiinnostusta ruotsinkieliseen kotouttamiseen ja tuonut asialle lisää näkyvyyttä. Hanke on ennen kaikkea lisännyt tietoa mahdollisuudesta valita ruotsinkielinen kotoutumispolku.

Hankkeen tuoman julkisuuden ansiosta myös ruotsinkielisen kotouttamisen kysyntä on todennäköisesti lisääntynyt, toteaa varatuomari Astrid Thors, joka on arvioinut hankkeen Kuntaliiton toimeksiannosta.

Maahanmuuttajien ruotsinkielisen kotouttamisen vahvistamiseksi Thors ehdottaa joukkoa erilaisia toimenpiteitä: Uusimaa, Pohjanmaa ja Varsinais-Suomi voisivat esimerkiksi palkata yhteisen ruotsinkielisestä kotouttamisesta vastaavan koordinaattorin ja Folktinget voisi perustaa kotouttamistoimikunnan. Thors ehdottaa myös perustettavaksi suomenruotsalaisten työnantajien foorumia ja laadittavaksi ruotsin kielen opetusmateriaalia.

Toimenpiteet perustuvat niihin ehdotuksiin, jotka maahanmuuttokoordinaattori Liselott Sundbäckin toi esiin hankeraportissaan *Är integrationssspråket individens, kommunens eller statens val?*.

Ruotsinkieliseen kotouttamiseen tarvitaan erilaisia malleja. Monella paikkakunnalla Pohjanmaalla työperäinen maahanmuutto on yleistä, ja tällöin perheet kotoutetaan useimmiten ruotsin kielellä. On myös yleistä, että pakolaiset ja turvapaikanhakijat saavat Pohjanmaalla ruotsin kielen opetusta.

– Ruotsinkieliset alueet ovat erilaisia. Sen vuoksi ei ole olemassa yhtä ainoaa mallia, jota voitaisiin käyttää kaikkeen ruotsinkieliseen kotouttamiseen. Malleja tarvitaan useampia, Thors sanoo.

Eduskunta hyväksyi syksyllä 2017 muutokset vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin. Muutokset vahvistavat vapaan sivistystyön roolia varsinaisen kotouttamiskoulutuksen järjestäjänä. Vapaaseen sivistystyöhön kuuluvat kansanopistot, kansalaisopistot, opintokeskukset ja kesäyliopistot.

– Tämä on askel oikeaan suuntaan, koska ruotsinkielistä kotouttamiskoulutusta on suurelta osin järjestetty vapaan sivistystyön piirissä, Thors sanoo.

Bilaga 1. Utvärderingsrapporten

Intervjuade, den direkta målgruppen

Arbets- och näringsministeriet
Anna Bruun
Annika Forsander, Kompetenscentret
Sari Haavisto

Bildningsalliansen
Henrika Nordin

Borgå Folkakademi
Catharina von Schoultz

Finlands Kommunförbund
Erja Horttanainen
Minna Lindberg
Anu Vikman- Immonen

Folkhälsans Förbund / välfärd
Pia Rosengård-Andersson
Christina Söderberg

Folktinget
Markus Österlund
Stephanie Lindberg

Justitieministeriet
Corinna Tammenmaa, språkråd

Luckan
Ann-Jolin Grune (tyskt u)
Solveig Österlund

Migrationsinstitutet
Linda Bäckman

Norrvalla lärare
Ulla Linder

Sara Riska
Barbro Villman

Närpes kommun K5
Lilian Ivars

Österbottens NTMcentral
och te-byrå
Emine Ehrström
Katarina Fogde
Stefan Lassander
Anita Sahlström

Dessutom har jag stått i emailkon-
takt med ytterligare personer för att
verifiera uppgifter; tex NTM-cen-
tralen i Eg Finland, Axxell Åboland,
Pargas och Kimitoöns kommuner,
Österbottens Förbund

Intervjuade, den indirekta målgruppen

Machozzi Amisa
Ahmed Al Armeshawei
Ali Almahdmoud
Urai Anuntasin
Taoufik El Fassi
Aleksandr Foy
Svitlana Kalinichenko
Denis Kosiakov
Natali Panchuk
Grace Ramos
Vitaly Repin
Casey Tkacz

Samt två personer som ej är
namn-givna

Bilaga 2. Enkät till aktörer inom svensk integration

Jag ber att Du skriver in ditt svar under frågan; så är det lättast att hantera (worddokument)

Fråga 1: Rapporten rekommenderar att en tvärspektoriell delegation för svensk integration tillsätts under Folktinget. (s 35). Delegationen skulle ha som uppgift att vara ett slags bevakare av att de särskilda behoven inom svensk integration beaktas. Tycker Du

- a) att en sådan delegation behövs
- b) att Folktinget är den rätta huvudmannen för en sådan institution
- c) om inte - har du andra förslag för hur intressebevakningen skulle organiseras

Fråga 2: Rapporten efterlyser en befattning som svensk invandringskoordinator inrättas och föreslår att den skulle finansieras både med offentliga och privata medel. Uttryckligen görs inte förslag om var koordinatorn skulle placeras, men förslaget kan ju också ses i samband med fråga 1.

- a) anser du att en koordinator behövs
- b) var borde koordinatorn i så fall placeras?

Fråga 3: Rapporten anser att material om svensk integration, både för dem som jobbar med integrationstjänster och för invandrare skall samordnas på en separat websida.

- a) tycker du att förslaget är befogat?
- b) vem borde i så fall ha ansvaret för denna sida och var skall sidan finnas?

Fråga 4: Kan du inom den verksamhet du representerar och känner till peka på situationer då det offentliga Finland i rapporter, betänkanden mm sedan projektet kommit i gång eller därefter gjort hänvisningar till integration på svenska eller svenska behov i integration.

Fråga 5: Om rekommendationerna berör det område som du arbetar inom, är rekommendationerna relevanta och fortfarande aktuella?

Fråga 6: Något övrigt du vill påpeka med anledning av förslagen i rapporten, eller något som du tycker att inte lyfts fram (notera också att jag beaktar det som fört fram på basis av intervjuer på sidan 41 framåt)

.....

.....

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14, 00530 Helsingfors
Tfn 09 7711
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi
www.kommunforbundet.fi

Helsingfors 2018